

intellectual and certification characteristics. An algorithm for rating employees based on intellectual capital indicators has been developed, the difference of which is the determination of the entropy of private characteristics in order to clarify the value of an employee in a specific situation. A mechanism for motivating and stimulating the innovative activity of employees of an organization has been formed, which is based on the results of their rating assessment.

Models of valuation of human intellectual capital of an innovation-oriented organization have been improved, which differ in methodological approaches: a structural model based on the valuation of individual intellectual capitals; an integral model that involves considering human intellectual capital as a single whole as the goodwill of the organization; a combined model formed on the basis of a combination of cost and qualitative valuation of human intellectual capital of an educational institution, which play a key role in the innovative activities of an educational organization.

Key-words: human capital, human intellectual potential, educational institution, innovative activity, management, methodology, innovation.

УДК 378.147:33(73)

Сергій Качан

Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка

ORCID ID 0009-0006-5199-4836

DOI 10.24139/2312-5993/2025.02/242-251

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДІВ СИТУАТИВНОГО НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ В УНІВЕРСИТЕТАХ США

У статті на прикладі методу кейсів розкрито особливості використання методів ситуативного навчання у процесі професійної підготовки майбутніх економістів в університетах США. Внаслідок аналізу наукової літератури з'ясовано, що застосування методу кейсів у навчальному процесі американських університетів сприяє всебічному розвитку когнітивних навичок студентів відповідно до рівнів таксономії Блума. Завдяки поетапному підходу – від формування базових знань і розуміння до розвитку навичок аналізу, синтезу й оцінювання – студенти поступово опановують складніші форми мислення. Включення тематичних кейсів, зокрема новинних вирізок, у лекційні та семінарські заняття створює сприятливі умови для активного навчання, критичного осмислення матеріалу та практичного застосування знань у змодельованих ситуаціях. Така методика не лише підвищує якість засвоєння навчального матеріалу, а й забезпечує ефективну перевірку сформованих когнітивних умінь через відповідні методи оцінювання. Отже, структурований підхід на основі тематичних досліджень може слугувати потужним інструментом формування навичок вищого порядку у студентів економічних спеціальностей.

***Ключові слова:** майбутні економісти, професійна підготовка майбутніх економістів, методи ситуативного навчання, метод кейсів.*

Постановка проблеми. Одним із ключових аспектів професійної підготовки майбутніх економістів в усьому світі є розвиток економічного мислення, що охоплює не лише здатність до аналізу та вирішення проблем, а й уміння творчо підходити до складних ситуацій. Це

мислення включає формулювання правильних запитань, вибір відповідних інструментів та принципів для аналізу конкретних економічних явищ, визначення релевантних даних і інформації, а також здатність інтерпретувати або пояснювати неочікувані, іноді парадоксальні результати. Дослідження в цій галузі демонструють, що одним із найдієвіших способів досягнення таких цілей є активне залучення студентів до процесу застосування економічних знань у практичних ситуаціях.

Серед ефективних методів ситуативного навчання, які широко використовуються в університетах США у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців у галузі економіки, особливе місце посідає метод кейсів. Цей підхід, який зародився на основі наукової, викладацької та консалтингової діяльності в Гарвардській бізнес-школі, довів свою ефективність у навчанні прийняттю рішень в умовах невизначеності. Згодом кейс-метод отримав подальший розвиток також у Школі управління імені Кеннеді. Класична модель передбачає три ключові етапи: ознайомлення студентів із кейсом, їхню самостійну підготовку, а також детальне обговорення в аудиторії, яке стимулює критичне мислення, дискусію й обґрунтування рішень.

Аналіз актуальних досліджень. Проблема професійної підготовки майбутніх економістів знайшла висвітлення в працях українських дослідників, що звертали увагу на різні аспекти, а саме: підготовка майбутніх економістів періоду української незалежності (О. Кірдан); підготовка майбутніх економістів у вищих навчальних закладах до роботи на валютному ринку на основі комп'ютерних технологій (Р. Костенко); удосконалення професійної підготовки майбутніх фахівців з економіки в Україні на основі досвіду Республіки Польща (Н. Беньковська); професійна підготовка майбутніх економістів банківської справи для підприємницької діяльності (Ю. Кліпа); комунікативна підготовка майбутніх економістів у контексті креативного підходу до навчання у процесі вивчення гуманітарних дисциплін (Ю. Олару); особливості професійної підготовки майбутніх фахівців економічного профілю у вищих навчальних закладах (К. Рудницька) тощо.

Разом із тим, серед наукових розвідок незначна увага приділена вивченню зарубіжного досвіду, зокрема досвіду США.

Мета статті – на прикладі методу кейсів розкрити особливості використання методів ситуативного навчання у процесі професійної підготовки майбутніх економістів в університетах США.

Методи дослідження: аналіз, синтез, порівняння, узагальнення тощо були використані з метою визначення особливостей використання методів ситуативного навчання у процесі професійної підготовки майбутніх економістів в університетах США.

Виклад основного матеріалу. Метод кейсів використовується в якісних дослідженнях, включає детальне вивчення однієї або кількох ситуацій, спирається на дані, зібрані протягом певного періоду часу, і має на меті провести аналіз контексту та процесів, пов'язаних із досліджуванним явищем. Провідний теоретик кейс-методу Р. Їнь (Yin, 2012) встановив низку правил для розробки надійних якісних підходів, що пропонують цінні альтернативи масштабним кількісним дослідженням. Р. Їнь стверджує, що кейс-метод являє собою дослідницьку стратегію, яку можна порівняти з експериментом, але вона використовує дуже специфічні методи збору та аналізу даних. Він підкреслює особливу цінність кейс-дослідження, коли «межі між явищем і контекстом не є чітко очевидними» (там само). Крім того, учений стверджує, що певні дослідницькі питання найкраще вирішувати за допомогою методу кейсів, на відміну від інших методів. У цьому відношенні він звертає увагу на особливо складну (але часто ігноровану) проблему, з якою стикаються дослідники кейсів, тобто на той факт, що контекст є невід'ємною частиною дослідження. Р. Їнь використовує останній пункт, щоб підкреслити цінність кейс-методу, оскільки вивчення контекстно-вбудованих явищ зазвичай означає, що існує забагато змінних, які інші дослідницькі дизайни не можуть урахувати.

Внесок А. Майлза та А. Губермана (Miles, Huberman, 1994) у дослідження методу кейсів заслуговує на увагу завдяки його зосередженості на аналізі даних кейсів. Автори стверджують, що слід застосовувати індуктивний, ітеративний підхід, припускаючи, що документальні докази, стенограми інтерв'ю, супровідні нотатки тощо необхідно перечитувати кілька разів, щоб ключові повторювані теми могли виявитися та бути закодованими. Це, у свою чергу, дозволяє створити просту матрицю категорій першого порядку, з подальшим визначенням та уточненням більш сфокусованих теоретичних вимірів або тем «другого порядку» (Phillips, Tracey, Karra, 2013). Дослідники Л. Перрен та М. Рем (Perren, Ram, 2004) обґрунтували особливості використання кейс-методу в економічних дослідженнях. Їхній огляд існуючих досліджень на основі кейсів, пропонує цінне розуміння різних перспектив, прийнятих дослідниками у галузі економіки. Ключовий

внесок Л. Перрена та М. Рема полягає в розробленні парадигматичної карти, що ілюструє діапазон парадигм, які лежать в основі досліджень кейсів у малому бізнесі та підприємстві. Автори розрізняють «об'єктивну» та «суб'єктивну» перспективи, межі «середовища» та «підприємництва», а також «організацію» та «підприємця» як окремі та відмінні одиниці аналізу, підкреслюючи той факт, що дослідження кейсів можуть включати кількох різних учасників, кожен зі своєю унікальною перспективою. Визнаючи, що жоден парадигмальний підхід не є ідеальним, їхня концептуалізація має на меті «підвищити чутливість дослідників до множинності парадигм досліджень кейсів і, таким чином, забезпечити певну форму звільнення від гегемонії певної парадигмальної клітки» (Perren, Ram, 2004, с. 95).

Варто наголосити, що як американські науковці, так і педагогіки практики наголошують на ефективності використання газетних статей економічної тематики як матеріалу кейсів у процесі навчання майбутніх економістів (наприклад, Becker, 1998). Новинні вирізки користуються популярністю серед викладачів, оскільки вони зображують складність бізнес- та політичних ситуацій, а також роль економічної теорії в розгадуванні цієї складності. Тематичні дослідження та, як наслідок, новинні вирізки дозволяють викладачам маніпулювати даними, досліджувати гіпотези, мати справу з невизначеністю та складністю і, зрештою, приходити до рішення.

Термін «новинна вирізка» (newsclip) трактується як новина, на яку вказано джерело, тобто в даному випадку йдеться про статті, опубліковані в ділових газетах та журналах або на фінансових сторінках щоденних газет. Г. Бредон (Bredon, 1999) визначає чотири основні способи використання новин у викладанні економіки:

- осмотичні новинні вирізки – це новинні вирізки, які не мають коментарів, окрім, можливо, заголовків курсів, які можуть допомогти студентам визначити їхню актуальність. Вони використовуються з переконанням, що знайомство з матеріалом зрештою перетвориться на економічну грамотність;

- новинні вирізки з тематичними дослідженнями – публікуються без змін та супроводжуються питаннями та/або аналізом. Зазвичай вони мають складне висвітлення;

- сфокусовані новинні вирізки - це короткі уривки новин, що використовуються для ілюстрації певного економічного принципу чи теорії;

- перероблені новини – написані власними словами автора з конкретним посиланням на джерело новин.

Дослідники наголошують на можливості використання новинних вирізок у процесі навчання майбутніх економістів різними способами. Перший спосіб передбачає використання новинних кейсів як опори та ілюстрації на лекціях та семінарах.. Головною перевагою цього підходу є те, що він вимагає відносно мало підготовки та являє собою легке й поступове знайомство з використанням довших і більш комплексних тематичних досліджень на пізнішому етапі. Другий підхід полягає в тому, щоб запропонувати здобувачам вищої освіти розібратися з дилемою особи, яка приймає рішення, сформулювати стратегію та прийти на заняття готовими пояснити й захистити свої рекомендації. Зазвичай викладач або не читає лекцій, або проводить обмежену кількість лекцій, які доповнюються аналізом довших і складніших кейсів. Роль лектора полягає в модерації обговорення в аудиторії серед здобувачів освіти, під час якого вони порівнюють свої підходи. Навчаючись один в одного, здобувачі освіти працюють разом, щоб досягти глибшого розуміння сутності досліджуваного явища.

Отже, на лекції викладач використовує цілеспрямовані новинні уривки, оскільки інформація, що надається студентам, має бути чіткою, простою та зрозумілою. У багатьох випадках статті містять додаткову інформацію, яка не має безпосереднього відношення до контексту тем, що розглядаються в лекції. Цей «шум» у статті може створити плутанину та відвернути увагу від відповідних питань. Без ретельного відбору існує небезпека того, що новинні уривки просто заплутають та знеохотять студентів. Відтак, необхідно звертати увагу у процесі вибору новинних уривків на ті, що містять термінологію, що є частиною економічної теорії, яка обговорюється на лекції. Це дасть здобувачам вищої освіти можливість зрозуміти, що питання, що обговорюються на заняттях, не є абстрактними поняттями, а легко застосовуються в бізнес-контексті.

Американські викладачі діляться прикладом структурування такої лекції. На початку лекції студентам пропонують статтю, щоб представити тему лекції та виділити основні моменти обговорення. Викладач читає статтю разом зі студентами та наголошує на основних питаннях, що виникають зі статті, створюючи, таким чином, контекст для проведення лекції. Увага студентів привертається, інтерес стимулюється, порушуються питання та передаються загальні знання. Читання статті

завершується постановкою запитань щодо дій, рішень та стратегій економічних агентів, зображених у статті. Це допомагає зосередити увагу на досліджуваних питаннях та пропонує напрямки, за якими буде сформульовано лекцію. Таким чином, кейс мотивує студентів вивчати теорію, оскільки вони починають розуміти, що якщо вони не матимуть додаткових знань, вони не зможуть впоратися з питаннями, порушеними в новинному ролик. Вивчення теорії вже не є сухою та пасивною справою, а активною справою, спрямованою на вирішення проблем. Таким чином, готується ґрунт для розвитку теорії (Volpe, 2015).

Іншим прикладом використання новинних вирізок під час лекції є не проблемний, а традиційний виклад матеріалу, де основні теоретичні концепції розвиваються та пояснюються. Водночас викладач цитує уривки зі статті, що допомагає студентам зрозуміти контекст теорії: знання передаються, одночасно підтримуючи розуміння та демонструючи застосування. В кінці лекції викладач підсумовує основні питання, висвітлені на лекції, та ще раз показати студентам приклад. Це допомагає їм закріпити основні концепції та, що ще важливіше, студенти можуть отримати перше розуміння того, як можна проводити аналіз. Виклад лекції за допомогою методу кейсів, як правило, допомагає студентам розвивати «нижчі» когнітивні рівні (знання, розуміння та застосування). Розвиток навичок «вищого» порядку (аналізу, синтезу та оцінки) потім здійснюється на семінарських та практичних заняттях.

Використання методу кейсів на практичних та семінарських заняттях передбачає попередню підготовку здобувачів вищої освіти за допомогою виконання низки завдань, запропонованих викладачем.

Спочатку студенти можуть розв'язувати прості абстрактні числові задачі, вирішення яких вимагає застосування базових знань (тобто формул, виразів тощо), отриманих під час лекції та читання заданого теоретичного матеріалу. Дослідники наголошують на цінності авторських задач, розроблених саме викладачами, на протиположність задачам, взятим із підручників. Таким чином, викладач може краще контролювати поступовий розвиток когнітивних навичок у здобувачів вищої освіти.

За цими задачами може слідувати набір складніших задач, у яких студенти повинні продемонструвати здатність аналізувати конкретну економічну ситуацію або бізнес-рішення та знаходити розв'язання. Ці задачі спеціально спрямовані на розвиток аналітичних

навичок, вимагаючи від студентів розбиття інформації на прості компоненти, встановлення зв'язків та пошуку рішення. У багатьох випадках можливо поєднати застосування та аналіз в одній задачі. Дуже простим прикладом може бути задача, яка надає інформацію про постійні та змінні витрати на виробництво двох альтернативних технологій та обсяг виробництва, який компанія очікує виробити. Потім студентів можна попросити встановити функції загальних та середніх витрат. Це завдання вимагатиме вміння застосовувати знання. Розв'язання задачі можна продовжити питанням, яку технологію компанія повинна використовувати у виробництві. Це завдання вимагає від студентів використання результатів, обчислених у попередніх частинах задачі, для розробки рішення, запропонувавши найефективнішу технологію.

Семінарське заняття можна завершити дослідженням кейсу, що міститься в новинній вирізці, взятій із провідних бізнес-газет та журналів. Вирізка може бути довшою за ту, що використовується в лекції, навіть якщо перевагу слід надавати коротким та компактним статтям (або уривкам). Довгі статті (зазвичай понад 500 слів) можуть містити забагато інформації, що може ускладнити аналіз студентів та відштовхнути їх від розгляду справи. Крім того, обмеження в часі часто роблять неможливим розгляд довгих та складних кейсів. Вивчення кейсу має на меті завершити освітню таксономію, спонукаючи майбутніх економістів до синтезу та оцінки складнішої інформації. Кожен тематичний аналіз має супроводжуватися набором питань, які допоможуть студентам зосередити свою увагу на аспектах, що стосуються обговорюваної теми. Важливо включити ці питання, оскільки, особливо на ранніх етапах модуля, студенти не мають чіткої здатності розрізняти важливу інформацію від другорядної. Відвідуючи лекції та ознайомлюючись із підходом до аналізу кейсів в аудиторії, студенти повинні розвинути певне розуміння того, як працювати з такою літературою.

За належного керівництва та спрямування, вивчення кейсу допомагає студентам розвинути здатність розбивати складну інформацію на прості компоненти: це сприяє аналізу. Ці прості компоненти потім можна пов'язати між собою та зіставити для інтерпретації дій економічних агентів та стратегій бізнесу, що стимулює синтез. Ця нова інформація потім критично використовується для оцінки бізнес-стратегії порівняно з

альтернативними стратегіями або певною встановленою метою, що стимулює формування навичок оцінювання.

На початку вивчення курсу здобувачам вищої освіти, як правило, важко підійти до обговорення тематичного дослідження структуровано та раціонально. Роль викладача полягає в тому, щоб керувати дискусією та вести студента через логічне та інформативне дослідження. У міру того, як студенти краще розумітимуть, як підходити до аналізу кейсу, роль викладача в обговоренні зменшиться, і йому доведеться втручатися набагато рідше. На пізніших етапах вивчення курсу викладач може надавати для аналізу кейси, які не доповнюються жодним питанням, щоб студенти мали продемонструвати свої аналітичні навички без керівництва заздалегідь встановленими межами. Дійсно, здатність студентів брати участь у аналізі тематичного дослідження без «вказівок», що надаються питаннями, покаже їхній фактичний розвиток навичок вищого порядку.

Підготовка студентів є важливою, але не обов'язковою. Це важливо та бажано, оскільки це призведе до швидкого та жвавого обговорення кейсу. Це не є обов'язковим, оскільки обсяг кейсу зазвичай дозволяє швидко прочитати статтю та майже одразу взяти участь у дискусії. У кінці кожного семінару викладач може роздати студентам додаткові тематичні дослідження для аналізу та надання короткого письмового звіту. Це дозволить майбутнім економістам потренуватися та зміцнити свої навички.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Як засвідчив аналіз наукової літератури, застосування методу кейсів у навчальному процесі американських університетів сприяє всебічному розвитку когнітивних навичок студентів відповідно до рівнів таксономії Блума. Завдяки поетапному підходу – від формування базових знань і розуміння до розвитку навичок аналізу, синтезу й оцінювання – студенти поступово опановують складніші форми мислення. Включення тематичних кейсів, зокрема новинних вирізок, у лекційні та семінарські заняття створює сприятливі умови для активного навчання, критичного осмислення матеріалу та практичного застосування знань у змодельованих ситуаціях. Така методика не лише підвищує якість засвоєння навчального матеріалу, а й забезпечує ефективну перевірку сформованих когнітивних умінь через відповідні методи оцінювання. Отже, структурований підхід на основі тематичних досліджень може

слугувати потужним інструментом формування навичок вищого порядку у студентів економічних спеціальностей.

Перспективи подальших наукових розвідок убачаємо в дослідженні особливостей застосування методу кейсів в умовах дистанційного навчання.

ЛІТЕРАТУРА

- Becker, W. (1998). Engaging students in quantitative analysis with short case examples from the academic and popular press. *American Economic Review, Papers and Proceedings*, 88, 480-486.
- Bredon, G. (1999). Net news – Old wine in a new bottle? *Journal of Economic Education*, 30, 28-32.
- Henry, C., Foss, L. (2015). Case Sensitive? A review of the literature on the use of case method in entrepreneurship research. *International Journal of Entrepreneurial Behaviour & Research*, 21, 10.1108/IJEBr-03-2014-0054.
- Miles, M., Huberman, A.M. (1994). *Qualitative Data Analysis*. Sage Publications, Beverly Hills, CA.
- Perren, L., Ram, M. (2004). Case-study method in small business and entrepreneurial research: mapping boundaries and perspectives. *International Small Business Journal*, Vol. 22, No. 1, 83-101.
- Phillips, N., Tracey, P., Karra, N. (2013). Building entrepreneurial tie portfolios through strategic homophily: the role of narrative identity work in venture creation and early growth. *Journal of Business Venturing*, Vol. 28, No. 1, 134-150.
- Volpe, G. (2015). Case teaching in economics: History, practice and evidence. *Cogent Economics & Finance*, 3(1).
- Yin, R.K. (2012). *Applications of Case Study Research*. Sage Publications, Thousand Oaks, CA.

SUMMARY

Kachan Serhii. The use of situational learning methods in the professional training of future economists in U.S. universities.

This article explores the specific features of using situational learning methods in the professional training of future economists at universities in the United States, with a focus on the case study method. Based on an analysis of relevant academic literature, it is demonstrated that the integration of case-based learning in the educational process significantly contributes to the comprehensive development of students' cognitive skills in accordance with Bloom's taxonomy. The structured instructional approach – beginning with the acquisition of basic knowledge and understanding, followed by the development of analytical, synthetic, and evaluative thinking skills – enables students to gradually master more complex levels of reasoning.

The incorporation of thematic case studies, including real-world examples such as newsclips, into lectures and seminar discussions provides an engaging learning environment that promotes active participation, critical reflection, and practical application of economic knowledge in simulated scenarios. Such methodology not only improves the quality of knowledge retention but also allows for effective assessment of cognitive competences through diverse evaluation tools tailored to each level of intellectual development.

Ultimately, a structured learning model based on case studies proves to be a powerful educational instrument in shaping higher-order thinking skills and professional competences in students pursuing economics-related degrees. This approach reflects current pedagogical trends in U.S. higher education, emphasizing experiential learning, critical thinking, and real-world problem-solving as integral elements of modern economic education.

Key words: future economists, professional training of economists, situational learning methods, case study method.

УДК 378 : 796.011.1

Іван Салатенко

Сумський національний аграрний університет

ORCID ID 0000-0002-4762-633X

DOI 10.24139/2312-5993/2025.02/251-258

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Розглянуто проблеми фізичного виховання студентів.. Встановлено, що система фізичного виховання, яка склалася, є недостатньо ефективна та не забезпечує психофізичну готовність випускників до подальшого життя і потребує постійного удосконалення. Науковці наголошують, що саме в студентському віці фізична культура і спорт є біологічною основою стимуляції розвитку і формування молоді людини як особистості, надважливим засобом зміцнення здоров'я та підвищення можливостей для ефективного навчання і оволодіння професійними навичками. За допомогою систематичних занять з фізичного виховання підвищується загальна працездатність, завдяки цьому в організмі відбувається ряд психічних, фізіологічних, біохімічних та інших процесів, що викликають відповідні зміни у руховій та функціональній сферах, розширюється діапазон рухових вмінь і навичок, покращується розумова активність, регулюється психоемоційний стан, оптимізується організація праці, зберігається фізичне здоров'я і безумовно формується здоровий спосіб життя студентської молоді. В процесі професійно – прикладної фізичної підготовки формується великий комплекс психофізіологічних якостей, які є необхідними для працівника в його професійній діяльності. Багатьма вченими доведено, що професійна готовність майбутніх фахівців характеризується інтегративним станом особистості, що поєднує оптимальну систему потреб, мотивів і здатностей, знань, умінь, навичок, тобто того, що становить професійні якості фахівця і його відношення до професійної діяльності.

Новим підходом до вирішення проблем підготовки до процесу навчання може бути утвердження прикладного значення фізичного виховання, формування мотивації шляхом демонстрації реальної необхідності і корисності запропонованих фізичних вправ, диференційованих з урахуванням стану здоров'я. Стаття присвячена аспектам покращення професійно – прикладної фізичної підготовки студентів з урахуванням особливостей педагогічного процесу.

Ключові слова: *фізичне виховання, студенти, професійно-прикладна фізична підготовка.*